

Účetní kniha osudu · Karma a vykoupení

Zákon příčiny a následku u předmětů, zvířat a člověka

[...] Jiný příklad praktické theosofie vyplývá z úvahy o velkém zákonu karmy. Vlastně teprve díky tomuto zákonu se život stává člověku pochopitelným. Zákon karmy není pouhým teoretickým zákonem nebo něčím, co pouze uspokojuje naši zvědavost. Nikoli, v každém okamžiku je pro život něčím, co dává sílu k jednání a jistotu, co činí vše nesrozumitelné srozumitelným.

Zákon karmy dává především odpověď na velkou životní otázku: Jak vůbec vzniká náš osud? Proč již při narození dítěte panují tak rozdílné poměry? Vidíme například, že některé dítě se narodí v bohatství, možná i s velkým nadáním, a je obklopeno nejpečlivější láskou. A vidíme jiné dítě, narozené v bídě a chudobě, třeba jen s nepatrným nadáním nebo schopnostmi, takže vypadá jako předurčeno k tomu, aby to nikam nedotáhlo; anebo i s velkými schopnostmi, které ale možná nemohou být rozvinuty. To jsou hádanky praktického života a na tyto hádanky dává odpověď jen theosofie. Tyto otázky si člověk musí zodpovědět, má-li žít se silou a nadějí. A jak odpovídá na tyto otázky zákony karmy?

Viděli jsme, že člověk prožívá na Zemi opětovné životy. Dítě se na této Zemi nerodí poprvé, bylo zde již mnohokrát. Všude venku ve světě ovšem panuje souvislost příčiny a následku; to každý uznává. V přírodě tedy vládne velký zákon příčiny a následku, a tento zákon přenesený na duchovní oblast, na duchovní svět, to je zákon karmy.

Jak tento zákon působí ve vnějším světě? Vezmeme-li kouli, rozpálíme ji a položíme na dřevěnou desku, vypálí do dřeva díru. Jestliže rozpálíme jinou kouli, hodíme ji nejprve do vody a pak ji položíme na desku, díru do dřeva nevypálí. Skutečnost, že kouli hodím do vody, je významná pro to, co koule později způsobí. Řekněme, že koule má jistý prožitek a to, co dělá před tímto prožitkem a po něm, se liší. Následek tak záleží na příčině. Toto je příklad z neživé přírody a je tomu tak na celém světě. Zvířata, která se jako

obdařená zrakem usídli v temné jeskyni, zrak ztratí. Kdyby zvíře mohlo v pozdější generaci přemýšlet: Proč nemám oči?, muselo by si říci: Příčinou mého osudu je usídlení mých předků v této jeskyni.

Dřívější zážitek se tak stává pozdějším osudem. Tak spolu věci souvisí na základě příčiny a následku. Čím dále ovšem budeme postupovat směrem k člověku, tím individuálnější to vše bude. Zvíře má rodovou duši a osud skupiny zvířat se váže na skupinovou duši. Člověk naproti tomu má sám své Já. Toto individuální Já prožívá podobný osud jako skupinová duše zvířat. Jako se proměňuje celý zvířecí rod, tak se proměňuje jednotlivé Já od jednoho života k druhému. Příčina a následek se přenášejí z jednoho života do druhého. To, co dnes prožívám, má svou příčinu v minulém životě a to, co dělám dnes, tvoří můj osud pro příští život. Příčina různosti při narození nespočívá v tomto životě; nic není zaviněno teď. Příčina spočívá v minulém životě. Člověk si v předcházejícím životě sám připravil svůj dnešní osud.

Zákon karmy a fatalismus

Někdo by ovšem mohl namítnout: Cožpak to pro člověka nemusí být skličující a nebere mu to veškerou naději? - A přesto zákon karmy poskytuje pro život tu největší útěchu. Neboť jako je pravdou, že nic není bez příčiny, je stejně tak pravdou, že nic nezůstane bez následku. I kdybych se narodil v nouzi a bídě, i kdybych měl jen nepatrné schopnosti: to, co dělám, musí mít účinek, a to, co si osvoji svou pílí a morálností, bude mít spolehlivě následek v průběhu dalších životů. Jestliže mě může skličovat, že jsem si svůj osud sám zasloužil, pak mě může povznášet, že si svůj budoucí osud mohu sám vytvářet. - Kdo tento zákon pojme do svého myšlení a cítění, uvidí, jakou sílu a jistotu v životě získá. Není až tak důležité, abychom tomuto zákonu bezezbytku rozuměli; to nastane až na vyšších stupních jasnozřivého poznání. Mnohem důležitější je, abychom ve smyslu tohoto zákona pohlíželi na svět a podle něj žili. Jestliže to s vážností po léta děláme, tento zákon se sám od sebe otevře našemu citu. Jeho pravdivost se potvrdí jeho používáním.

Někdo by ovšem mohl namítnout: To bychom se ovšem stali naprostými fatalisty! Všechno, co nás potkává, jsme si sami přichystali, nemůžeme na tom však nic změnit; nejlepší je tedy nedělat nic. Jestliže jsem líný, je to prostě moje karma. - Anebo někdo třeba řekne: Existuje zákon karmy, který říká, že pro svůj pozdější život můžeme dosáhnout příznivějších následků. V pozdějším životě tedy začnu žít pěkně spořádaně; teď si ale budu nejprve řádně užívat. Mám přece čas, však se později na Zemi zase vrátím, a potom začnu. - A někdo další řekne: Teď už nebudu nikomu pomáhat, vždyť je-li chudý a ubohý a já mu pomůžu, zasahuji do jeho karmy. Svě utrpení si zasloužil; on sám se musí postarat, aby se jeho karma změnila.

Účetní kniha osudu

Tohle všechno jsou ta nejhrubší nedorozumění. Zákon karmy říká: Všechny dobré činy, které jsem v životě vykonal, budou mít svůj následek, stejně jako činy špatné, takže existuje něco jako účet v knize života se stranou „má dát“ a stranou „dal“. V každém okamžiku lze sestavit účetní rozvahu. Uzavřu-li účet a provedu účetní uzávěrku, vzejde z toho můj osud. - To zprvu vypadá jako něco strnulého, nepohyblivého; tak tomu ale není. Správné srovnání s účetní knihou totiž říká: Každý nový obchod mění rozvahu a každý nový čin mění osud. Obchodník přece nemůže říci: Každým novým obchodem narušuji svou rozvahu, nemohu tedy nic dělat. - Stejně jako obchodníkovi jeho účetní kniha nebrání v tom, aby uzavřel nový obchod, nebrání [zákon karmy] člověku v tom, aby do své knihy života zanesl novou položku.

A jestliže je obchodník v tísní a řekne příteli: Poslyš, dej mi tisíc marek, abych vyběděl z té šlamastyky; a přítel by odpověděl: Tím bych ale zasáhl do tvé účetní knihy - pak by taková odpověď byla nesmyslná. Stejně tak by bylo nesmyslné, kdybych nechtěl pomoci, abych se nedostal do konfliktu se zákonem karmy. Člověku, který pevně věří v zákon karmy, nic nebrání v tom, aby pomáhal všude, kde je bída a nouze. Naopak, kdyby v něj nevěřil, musel by pochybovat, zda je jeho pomoc vůbec účinná; takto ale s jistotou vím, že má

pomoc je správná. V tom spočívá útěcha a posila zákona karmy. Nesmíme tolik hledět na minulou stranu zákona karmy, jako spíše na stranu budoucí. Sice se ohlížíme za tím, co se stalo, a neseme svou karmu, především ale musíme přiložit ruce k dílu, abychom vytvořili základy pro budoucnost.

Karma a vykoupení. Ježíš Kristus

Křesťanští duchovní často namítají: Ta vaše theosofie není žádné křesťanství, protože všechno připisuje sebevykoupení. Říkáte, že člověk musí sám vyrovnat svou karmu. Jestliže člověk může sám vyrovnat svou karmu, nezbyvá žádné místo pro Ježíše Krista, jenž přece trpěl za celé lidstvo. Theosof ovšem říká, že nikoho nepotřebuje. - To je nedorozumění na obou stranách. Nebere se v úvahu, že svobodná vůle není zákonem karmy omezována. Theosof musí pochopit, že nestaví jen na svépomoci a sebevývoji, věří-li v karmu. Musí vědět, že druhý člověk mu může pomoci; pak snadno nalezneme pravé ztotožnění zákona karmy s ústřední skutečností křesťanství. Tento soulad tu vždy byl; tajná křesťanská nauka zná zákon karmy.

Představme si dva lidi, z nichž jeden žije v důsledku své karmy v bídě a druhý mu pomůže, protože je to v jeho moci; ten první si díky tomu zlepšil karmu. Byl tím snad popřen zákon karmy? Naopak, byl potvrzen; právě díky zákonu karmy může být pomoc účinná. Má-li někdo větší moc, může pomoci dvěma nebo třem nebo čtyřem dalším lidem, jestliže to potřebují; a má-li někdo ještě větší moc, může pomoci stovkám či tisícům lidí a příznivě ovlivnit jejich karmu. A má-li někdo takovou moc, jak si křesťanství představuje Ježíše Krista, pomůže celému lidstvu v době, kdy lidstvo pomoc potřebuje. Zákon tím účinkovat nepřestane; právě naopak, čin Ježíše Krista na Zemi se stává účinným právě díky tomu, že lze stavět na karmě.

Vykupitel ví, že prostřednictvím karmy se vykoupení stává přístupným skutečně pro všechny. Ano, tento čin se stal právě na základě zákona karmy, jako příčina budoucího velkolepého následku, jako setba budoucí úrody, jako pomoc tomu, kdo na sebe nechá

působit požehnání vykoupení. Čin Ježíše Krista je vůbec myslitelný jen na základě existence zákona karmy; právě zákon Ježíše Krista je učením o karmě a reinkarnaci. Nepraví se v něm: Každý nechť sám nese důsledky svých činů, nýbrž: Důsledky činu musí být nesený, lhostejno kým. - Jestliže theosof tvrdí, že nerozumí jedinečnému činu Ježíše Krista pro celé lidstvo, pak zkrátka nerozumí karmě. Stejně tak kněz, který tvrdí, že karma odporuje vykoupení. Důvody, proč křesťanství právě tento zákon a také myšlenky reinkarnace dosud tak málo zdůrazňovalo, spočívají ve vývoji lidstva a později se jim ještě budeme blíže věnovat.

Svět se neskládá z jednotlivých Já, z nichž každé existuje odloučeně samo pro sebe, nýbrž ve světě panuje velká jednota, velké sbratření. A jako tady ve fyzickém životě může bratr či přítel zaskočit za druhého, může to v mnohem hlubším smyslu učinit i v duchovním světě.

R. Steiner, přednáška pro členy Theosofické společnosti z 27. srpna 1906 ve Stuttgartu, in: Vor dem Tore der Theosophie, GA 95, str. 58nn; poznámky posluchačů. Česky vyšlo pod titulem Před branou duchovní vědy, Michael, Svatý Kopeček 2006, str. 43nn., překladatel neuveden. Při pořízení nového překladu bylo k tomuto překladu přihlédnuto.

Rudolf Steiner